

168. Perjantaina 11 päivänä joulukuuta 1998

kello 15.40 (15.48)

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi työsopimuslain 28 ja 47 j §:n, vuosilomalain 16 §:n ja opintovapaalain 13 §:n muuttamisesta 6469

Hallituksen esitys 253/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 16/1998 vp
Lakialoite 127, 130/1998 vp

Mietintöjen pöydällepano

2) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain, tuloverolain 77 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen, verotusmenettelystä annetun lain 16 §:n ja verontilityslain 12 §:n muuttamisesta 6486

Hallituksen esitys 129/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 61/1998 vp
Lakialoite 75, 80, 84, 103—105, 114, 118, 122, 125, 131, 132, 136, 138/1998 vp

3) Hallituksen esitys laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta ..,

Hallituksen esitys 265/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 62/1998 vp
Lakialoite 41, 86/1996 vp, 121/1997 vp

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Törnqvist.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi työsopimuslain 28 ja 47 j §:n, vuosilomalain 16 §:n ja opintovapaalain 13 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 253/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 16/1998 vp
Lakialoite 127, 130/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 16.

Keskustelu:

Ed. Elo : Puhemies! Suomalaista yhteiskuntaa on jo pitkään kehitetty sopimusyhteiskuntana. Me suomalaiset voimme olla ylpeitä siitä, mitä me olemme saavuttaneet, kun me olemme yhteiskuntaamme tähän suuntaan kehittäneet. Erityisesti haluan mainita tältäkin vaalikaudelta ne pari erittäin merkittävää tulopoliittista sopimusta, jotka ovat osaltaan erittäin voimakkaasti vaikuttaneet Suomen talouden vakauttamiseen. Me olemme selvästi voineet nähdä, että suomalainen ammattiyhdistysliike on valmis kantamaan vastuuta koko maan taloudenhoidosta. Mielestäni nyt käsiteltävänä oleva työsopimuslain muutosesitys on askel taaksepäin tässä kehityksessä.

Puhemies! Haluan erityisesti pöytäkirjaan merkittäväksi sen, että rehellisyyden nimissä on korostettava sitä, että sosialidemokraatit eivät ole tätä muutosta ajaneet. Se on syntynyt prosessin tuloksena, jossa voidaan jopa väittää, että

hallituspuolue kokoomus on kiristänyt sosialidemokraattista puoluetta muutoksen aikaansaamiseen tässä vaiheessa.

Tässä yhteydessä aivan selvästi korostuu myös kokoomuksen rooli työnantajapuolueena, erityisesti yrittäjien puolueena. Kun kokoomus ja myöskin keskusta ovat vuosikausia yrittäneet tehdä itseään tykö myös palkansaajille, on aivan selvää, että tämän laatusilla esityksillä, mitä nyt sitten kokoomus on vaatinut ja keskusta esittänyt työreformin muodossa, palkansaajat eivät kovinkaan paljon arvoa anna näille pyrkimyksille. Näyttääkin siltä, että kysymys on ensisijaisesti kokoomuksen ja keskustan keskinäisestä kilpailusta yrittäjien, erityisesti pienyrittäjien äänistä.

Voidaan sanoa tietysti, että keskustan työreformi, jota ammattiyhdistysliike ja sosialidemokraattien puolueen kansanedustajat ovat voimakkaasti arvostelleet, menee vielä pidemmälle kuin tämä työsopimuslain muutos, jota me nyt käsittelemme. Mutta mielenkiintoista, puhemies, on myös se, että kokoomus ei ole keskustan työreformia missään vaiheessa tyrmännyt. Itse asiassa olisikin mielenkiintoista kuulla, mikä on kokoomuksen käsitys keskustan työreformista. Pahaa pelkään henkilökohtaisesti, että kokoomus on hyvin voimakkaasti samaa mieltä keskustan kanssa työreformin vaatimuksista. Kuten sanoin, nyt käsiteltävänä oleva muutos on vain lievempi muutos verrattuna keskustan kokonaisvaatimukseen.

Puhemies! Tämä lainmuutos koskee valitettavasti juuri heikommassa asemassa olevia ja naisvaltaisia aloja pääasiallisesti. Tietysti voidaan sanoa, kuten on väitetty, että käytännön seuraukset eivät ole vielä kovin dramaattisia tämän lain muutoksesta, mutta kuten esimerkiksi meidän ryhmässämme monet ovat keskusteluissa todenneet, kysymys onkin enemmän periaatteesta, siitä halutaanko sopimussyhteiskunta romuttaa, siirtyä tällaiseen entistä oikeistolaisempaan, yritysvetoisempaan yhteiskuntaan, jossa ammattiyhdistysliikkeelle, sen järjestäytymiselle ja järjestäytyneille työnantajille ei anneta arvoa. Itse asiassa Suomessa, jos EU-maiden keskiarvoja katsotaan, meidän yleissitovuutemme, joka nyt on sekä keskustan että kokoomuksen silmätikuna, on selvästi keskitason alapuolella. Meillä olisi tarvetta yleissitovuuden vahvistamiseen, olkoonkin, että meillä ammattiyhdistysliike on hyvin järjestäytynyt, mutta yleissitovat työehtosopimukset ovat eurooppalaisittain kuitenkin keskimääräisen alapuolella.

Puhemies! Oma käsitykseni on, että tämä laki-

ehdotus olisi ollut aikanaan paras jättää työsopimuslakikomiteaan, olisi pitänyt odottaa sen komitean työn loppumista, mutta, kuten selväksi on käynyt, tähän on ollut poliittinen tarve kokoomuksella. Kokoomus on halunnut profiloitua ennen vaaleja kamppaillessaan keskustan kanssa pienyrittäjien äänistä.

Voin, puhemies, todeta, niin kuin julkisuudessaakin on ollut, että tämä on sosialidemokraateille alusta alkaen ollut hyvin vaikea asia, ja siinä mielessä todella ainakin henkilökohtaisesti valitan, että tämä pääsi eräänlaisen kiristuksen tuloksena eduskunnan käsittelyyn. Mutta mielenkiintoista, puhemies, on myös todeta valiokunnan mietinnöstä, että tässäkin keskustan edustajat olisivat halunneet mennä vielä pidemmälle. Valiokunnan lausumasta aivan selvästi nähdään se, että keskusta haluaisi vielä kosiskellaan yrittäjien ääniä mennä pidemmälle, kuin mihin kokoomuksen vaatimuksesta on jo menty.

Puhemies! Ihan lopuksi haluan sanoa, että tämä lakiesitys on muutos siihen suuntaan, johon me olemme nähneet suomalaisen yhteiskunnan kulkevan eli oikeistopuolueiden kannatuksen lisääntymiseen koko 80—90-luvun ajan. Jos katsoo esimerkiksi vasemmiston yhteistä kannatusta tämän päivän mielipidetiedustelujen valossa, näiden puolueiden kannatus on noin 30 prosenttia. (Ed. Kekkonen: Mikä on vasemmisto?) — Tarkoitin sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton yhteistä kannatusta. Tämä on hyvä kysymys, mikä on vasemmisto. Varmasti esimerkiksi vihreissä on paljon vasemmistolaisesti ajattelevia, mutta on erittäin vaikea ryhmitellä sitä, mihin vihreät kuuluvat. Eräissä maissa, kuten muun muassa Saksassa, vihreät sanovat reilusti olevansa vasemmistolainen puolue. Suomessahan näin ei ole asianlaita.

Puhemies! Tämä monta kertaa perinteisesti vasemmistolaisesti ajattelevien sosialidemokraattien näkökulmasta on tuomittu sillä tavalla ja tähän reagoidaan sillä tavalla, että ei mennä äänestämään. Mielestäni se on väärä reaktio. Se johtaa entistä oikeistolaisempaan kehitykseen. Jos sosialidemokraattien perinteiset kannattajat tekevät sen johtopäätöksen, että äänestäminen ei kannata, mielestäni tämä on väärä johtopäätös. Toivon, että johtopäätös on se, että vasemmistolaisesti, erityisesti sosialidemokraattisesti ajattelevat ihmiset menevät yhä sankemmin joukoin äänestämään, äänestämään sosialidemokraattista puoluetta ja tulkitsevat tämän lakimuutoksen, niin kuin se pitää tulkita, kokoomuspuolueen kiristykseksi.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vaikka ed. Elon puheenvuoro oli lyhyt, paljasti se kyllä tämän koko asetelman, missä on junnattu tämän hallituksen aikana. Jos nähdään nämä ongelmat, joihin yritämme vastata, vain puolueiden välisenä kilpailuna tai asetelmana, jossa otetaan mittaa toisistaan, tai toisaalta, niin kuin ed. Elon puheenvuorossa oli myös, tällaisena marxilaisena työvoiman ja pääoman välisenä ristiriitana eikä yritysten sisäisen kehittämisen asiana, niin näin juututaan asioihin. Tämänhän osoittaa myös se, miten tämän hallituksen aikana kävi. Ensinnäkin työ sopimuslakikomitean työ siirtyi ja siirtyi, kun ei päästä näistä asetelmista yhtään eteenpäin.

Kyllä tässä keskustelussa pitäisi enemmän keskustella siitä, miten tämä valtava työttömyysongelma, valtion velkaongelma hoidetaan, miten tehdään rakenteellisia uudistuksia, joustavuus uudistuksia, työn antamisen ja työn vastaanottamisen helpottamisuudistuksia. Niissä juuri tämä hallitus on ollut vankina ja siinä asetelmassa, jonka ed. Elo kuvasi. Vielä suurempihan se haaste on, mikä on meidän tuleva haasteemme euroalueella. Tämä hallitus pääsi kuin koira veräjältä tällä hallituskaudella hyvän kasvun ansiosta ja osittain sillä, että se on peiteltyt nämä ongelmat, mutta nämä ovat välttämättä edessä.

Edelliseltä hallituskaudelta oli kokemuksena tämä Sorsan sopimuksen yritys ja tällä kaudella myös yritykset vähentää työttömyyttä, mutta niissä ei ole onnistuttu.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Elo arveli, että tässä asiassa on kyse siitä, että kokoomus kilpailee keskustan kanssa pienyrittäjien äänistä. Kyllä. Kokoomus saa pienyrittäjiltä paljon tukea ja me haluamme ajaa pienyrittäjien asiaa. Miksi emme haluaisi? Pienyrittäjät tekevät tässä maassa todella tärkeää työtä, usein itseään säästämättä, kaiken omaisuutensa peliin pannen. Mutta se, mistä tässä asiassa on konkreettisesti kyse, on se, että pienyrittäjät, jotka työehtosopimuksista siis yleissitovista työehtosopimuksista saavat tänä päivänä velvoitteita, saisivat näistä sopimuksista myös oikeuksia.

Mitä tulee työreformiin, emme ole todella-kaan yhtä innostuneita kuin demarit keskustelemaan ja pitämään esillä kepun vaaliteemaa. Mutta kun nyt ed. Elo sitä kysyi, niin totean, että kokoomus kannattaa paikallisen sopimisen edistämistä. Mutta meidän mielestämme sen tulee ensisijaisesti tapahtua työehtosopimusjärjestel-

män kautta, joskin tarvittaessa myös lainsäädännön kautta. Tämä hallituksen esitys ei todellakaan, toisin kuin ed. Elo väitti, merkitse millään tavoin sopimusyhteiskunnan romuttamista, vaan sopimusyhteiskunta ja kolmikantaperiaate ovat tälle yhteiskunnalle merkinneet myönteisiä asioita ja niitä tarvitaan jatkossakin.

Kun ed. Elo puheenvuoronsa lopuksi pohti vasemmiston kannatusta, ei ole tietysti minun asiani kovastikaan tässä asiassa antaa hyviä neuvoja. Mutta itse epäilisin, ed. Elo, että vasemmiston kannatusta ei ainakaan ole omiaan edesauttamaan se, että te jokaisen vaikeamman hallituksen esityksen kohdalla toteatte, että tämä on kokoomuksen politiikka ja demarit ovat antaneet periksi. Jos te äänestäjille jatkuvasti todistatte, että teidän ministereistänne ei ole mihinkään, niin äänestäjät saattavat ajan myötä sen jopa uskoa.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä ed. Elon puheenvuoro oli aika tyypillinen ed. Elon puheenvuoro, jossa hän puhujakorokkeelta tuomitsee hallituksen käsillä olevan esityksen ja sitten siirtyy paikalleen ja äänestää sen esityksen puolesta. Näin on tapahtunut monessa kysymyksessä aikaisemmin. Kiinnitän siihen huomiota.

Mutta sitten itse tästä asiasta ed. Elo totesi, että tässä kosiskellaan yrittäjiä. Minä sanoisin asian sillä tavalla, että tämän suomalaisen yhteiskunnan suuri ongelma on se, että meillä on liian vähän yrittäjiä ja yritystoimintaa. Me tarvitsimme uusia työpaikkoja ja uusia toimenpiteitä, jotta näitä uusia yrityksiä syntyisi. Selkeästi suomalaisten työmarkkinoitten ja elinkeinoelämän ongelma on se, että rakenteemme ovat jäykkiä ja tarvittaisiin uusia avauksia ja uusia toimenpiteitä, että päästäisiin toimivampiin järjestelmiin.

Keskusta on omalta osaltaan siihen pyrkinyt. Tämä esitys, joka nyt on käsillä, on saman suuntainen ja oli mielenkiintoista kuulla ed. Zyskowiczin puheenvuoro äskettäin, jossa hän hyvin myönteisin sanakääntein kertoi keskustan työreformin periaatteista ja yhtyi oleellisimpaan osaan niistä. Se pantakoon myöskin tässä keskustelussa heti aluksi meidänille.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elo ei kiinnittänyt huomiota tämän hallituksen esityksen varsinaiseen tarkoitukseen. Se on työpaikkojen luominen. Silloin kun pienet yritykset asetetaan samaan asemaan suurten yritysten kanssa, on parempi ja helpompi näiden

pienien yritysten luoda uusia työpaikkoja. Pääministeri Lipponen on ollut erityisen huolestunut työllisyystilanteesta viime viikkoina, ja siinä suhteessa on erityisen tärkeää, että tämä lakiesitys voidaan nopeasti viedä eteenpäin, viivytyksittä.

Tässä ei ole ollut painostusta, vaan kyseessä on hallituksen yhteinen tahto. Hallitus aikoo sopia siitä, että tämä asia, pienille yrityksille myöskin oikeuksien eikä vain velvollisuuksien toteuttaminen, tuodaan erillisenä kysymyksenä eduskuntaan jo syksyn aikana. Hallitus vain piti aikaisemmasta yhteisestä päätöksestään kiinni. Mielestäni on luonnollista, että hallitus toimii tällaisissa asioissa johdonmukaisesti.

Haluan myös todeta sen, mitä tulee ammattiyhdistysliikkeeseen, että vuonna 1987, kun keskusteltiin silloisista reformeista, ammattiyhdistysliike vaati, että kolmikannassa pitää neuvotella, mutta jos asioissa ei päästä ratkaisuun, on välttämätöntä, että hallituksen täytyy asettaa giljotiini ja sitten tehdä demokraattisilla periaatteilla ratkaisut sillä perusteella, että meillä kansa on asettanut eduskunnan, joka viime kädessä säätää lainsäädännön.

Tämä ammattiyhdistysliikkeen vaatima ja sittemmin Holkerin hallituksen hyväksymä periaate myöskin tässä on toteutunut. Kun työmarkkinajärjestöt eivät päässeet yhteisymmärrykseen, hallituksen oli pakko ottaa asia ratkaistavakseen, ja nyt sitten eduskunta toteuttaa tämän hallituksen tahdon. Uskon kyllä tosiasia, että loppujen lopuksi myöskin ammattiyhdistysliikkeessä voidaan varsin hyvin tämä hallituksen esitys hyväksyä.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Lyhyesti, ed. Kemppainen, kyllä aivan selvää on se, että nyt keskusta ja kokoomus kamppailevat pienyrittäjien sieluista. (Ed. Kemppainen: Kosiskellaan ja sitten naimisiin!) — Se on aivan selvää, ja jos ed. Kemppainen nyt antaa minun puhua, niin jatkan mielelläni. — Ed. Kemppainen tuli taas tähän oikeiston perinteiseen hokemaan joustojen merkityksestä. Esimerkiksi ed. Kemppainen, joka on itse hyvin koulutettu ihminen, voisi puhua esimerkiksi koulutuksen merkityksestä. Minä olen sitä mieltä, että koulutus on monta kertaa tärkeämpi kuin joustot. Ed. Kemppainen ei ole kertaakaan puhunut mistään yksittäisestä joustosta. Hän vain aina käyttää tätä yleistä retoriikkaa ja puhuu joustoista. Todellisuudessa olemme nähneet sen, että kun ihmisten ostovoima on lisääntynyt, kun verotusta on pystytty vähän alentamaan, sitä myöten varovaisesti

on myös työllisyys parantunut. Työllisyys paranee vain siinä tahdissa kuin ihmisten ostovoima lisääntyy, se on aivan selvästi nähty.

Mitä tulee ed. Zyskoviczin puheenvuoroon, hän epäilee sitä, että omilla puheenvuoroillani olisin osoittamassa, etteivät sosialidemokraattiset ministerit ole onnistuneet. Minä sanoisin kyllä niin, ed. Zyskowicz, kun puhun kuukaudessa ehkä satojen sosialidemokraattisten äänestäjien ja puolueen jäsenien kanssa, että kyllä minä tiedän, minkä palautteen he antavat esimerkiksi tästäkin lakiesityksestä. Väitän, ed. Zyskowicz, että minulle soittaa useampi sosialidemokraatti kuin ed. Zyskowiczille, ja tiedän heidän kantansa. En tiedä niin tarkkaan ed. Zyskoviczin kantaa.

Puhemies! Ed. Korkea-ohjakin puhui, ettei yrittäjiä kosiskella. Totta kai yrittäjiä nyt kosiskellaan.

Puhemies! Mielenkiintoinen on myös ajan kohta. Ajankohtahan oli päivää aikaisemmin kuin täällä oli luottamuslauseäänestys niin sanotusta Alho—Sundqvist-asiasta, ja silloin oli päätettävä. Kokoomus aivan selvästi kiristi tätä lakia, ja tätä on aivan turha kenenkään kiistää.

Mitä, ed. Sasi, tulee työpaikkojen luomiseen, puheenvuorossani jo mielestäni vastasin tähän. Ei kysymys ole mistään työpaikkojen luomisesta, vaan poliittista tavoitteista.

Ed. K o m i : Arvoisa rouva puhemies! Työsopimuslainsäädäntöasiat ovat usein olleet aika tavalla kuumia kysymyksiä, ellei niitä ole työmarkkinajärjestökentässä hyväksytty. On todettava, että hallitusten sanavalta on jäänyt hyvin vähäiseksi, ja voi sanoa, että sisällöllisesti vähäisiksi myös näissä lakiesityksissä tapahtuvat muutokset tulevat jäämään. Työsopimuslakiasiat on pidetty niin tiukasti työmarkkinaosapuolten hallussa, että nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa ja työelämässä ei ole pystytty tekemään niitä kipeästi tarvittavia muutoksia, joita työllisyyden parantaminen olisi tarvinnut.

Ed. Elo, mielestäni kysymys ei ole yrittäjien kosiskelusta, vaan yrittäjien, työntekijöiden ja koko kansakunnan kannalta tärkeistä, tarpeellisista muutoksista työelämään, joilla todella voitaisiin saada lisää työtä ja työpaikkoja. (Ed. Elo: Miksei komitean mietintöä voitu odottaa?) — Komitea oli istunut jo toista jatkoaikaa, ja sieltä ei ole tullut ulos lakiesityksiä. Mielestäni sellaista veto-oikeutta ei voida antaa millekään osapuolelle, että eduskunta ja hallitus ovat täysin toimettomia, ellei tuloksia ala syntyä.

Tämäkin hallituksen esitys jättää työnantajat edelleen keskenään eriarvoiseen asemaan sen suhteen, onko työnantajalla oikeus paikalliseen sopimiseen vai ei. Tältä osin hallituksen esitys on edelleen ristiriidassa sen perusteluihin nähden, joissa puhutaan tasapuolisuutta korostavasta tavoitteesta.

Työasiainvaliokunta kuunteli näiden lakien ja lakialoitteiden n:ot 127 ja 130 käsittelyn yhteydessä perusoikeuksien — järjestäytymisvapauden ja yhdenvertaisuuden — näkökannalta asiantuntijoita, joiden viestit yllättivät aika monet. Vuonna 1995 toteutetun perusoikeusuudistuksen säätämisen jälkeen tuli selvästi esille, että on tullut tarve selvittää, millä tavalla nämä oikeudet koskevat myös työehtosopimuksia ja työläinsäädäntöä.

Todella, viitaten siihen, mitä ed. Elo jo aikaisemmin kysyi, työsopimuslain muutoksia valmistellut komitea on ollut sangen hidas toimenpiteissään tai ainakaan sieltä ei ole ulos saatu tuloksia. Kun nyt olisimme halunneet kuulla komitean puheenjohtajaa, häntä ei monista monista pyynnöistä huolimatta löytynyt eikä saatu valiokuntaan kuultavaksi. Valiokunta olisi mielellään kuullut, mikä on se suurin syy, miksi komitean työskentely näin paljon hidastelee.

Niin kuin vastalauseessamme tuomme esille, olisimme nähneet, että esityksen pohjaksi olisi pitänyt ottaa lakialoite n:o 127/1998 vp, jossa ehdotetaan työsopimuslakiin ja työaikalakiin liittäväksi säännökset, joilla työehtosopimusta yleissitovuuden perusteella noudattava työnantaja asetetaan työehtosopimukseen sisältyvien työsuhteen ehtojen noudattamisvelvollisuuden suhteen samaan asemaan niin sanotun järjestäytyneen työnantajan kanssa.

Valiokunta katsoo aivan oikein, että työsopimuslakikomitean tulee jatkotyössään kiinnittää huomio tällaiseen seikkaan, työnantajien yhdenvertaiseen asemaan. Siksi olemmekin ehdottamassa seuraavaa lausumaa: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus laatiessaan ehdotusta työsopimuslain uudistamiseksi selvittää työehtosopimusten yleissitovuusjärjestelmän suhteen perusoikeuksiin ja saattaa työnantajat, jotka noudattavat työehtosopimusta yleissitovuuden perusteella, samaan asemaan sellaisten työnantajien kanssa, jotka soveltavat työehtosopimusta työehtosopimuslain perusteella.”

Tässä ponnassa ei haluta ottaa kantaa siihen, miten asia on, vaan halutaan selvittää asia perusoikeusuudistuksen jälkeen. Perusoikeusasiantuntijat aika selkeästi toivat esille, että selvitys-

tarvetta olisi. Vetoaminen siihen, että tämä on vanhaa lainsäädäntöä eikä selvitystä vaadi, ei siinä mielessä liene kuitenkaan pitävä, että perusoikeusuudistus on kuitenkin tehty vuonna 1995.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys laiksi työsopimuslain muuttamisesta on erittäin pieni askel järjestäytyneiden ja järjestäytymättömien työnantajien yhdenvertaisen aseman toteuttamiseksi. Siksi ei voi olla ihmettelemättä sitä, miten iso poliittinen kysymys kahden päähallituspuolueen, sosialidemokraattien ja kokoomuksen välille tästä asiasta on rakennettu. (Ed. Elo: Se on periaatteellinen!)

Jos ajatellaan sitä, että Suomi on 90-luvun ollut vaikean suurtyöttömyyden kourissa, on vastuullisten kansanedustajien pysähdyttävä todella miettimään niitä ratkaisuja, joilla voimme löytää kestävää pohjaa työllisyyden parantamiseksi. Jos verrataan Suomen tilannetta Euroopan unionin maihin keskimäärin ja erityisesti huomioiden se, että suurtyöttömyys on edelleen koko Euroopan unionin ongelma, ja tutkitaan, millä tavalla meillä työllisyys on rakentunut, Suomesta puuttuu suhteessa Euroopan unionin keskiarvoon noin 7—8 prosenttia työpaikkoja nimenomaan pienen ja keskisuuren teollisuuden osalta. Sen vuoksi yleissitova käytäntö, joka tällä hetkellä asettaa vain lisävelvollisuuksia pienyrityksille, ei voi olla kestävä pohja jatkoa ajatellen, etenkin kun yleissitova sopimuskäytäntö on luotu suurteollisuuden ja julkishallinnon työnantajien ehdoin.

Minä, arvoisat kollegat, toivon, että pysähdytään vähän nöyremmällä mielellä kysymään, mitä tämä käytännön työelämässä todella merkitsee. Peruslähtökohta, mihin ed. Elo viittasi, periaatteellinen perusristiriita, lähtee nimenomaan pääoman ja työn välisestä ristiriidasta. Mutta silloin kun siirrymme tarkastelemaan pienyrityksiä, pienyritysten työntekijöitä, voidaan sanoa, että tarkastellaan ihmisiä, jotka ovat hyvin monista lähtökohdista täysin samalla viivalla ja ovat työn puolella molemmat. Ei niin, että toiset voisivat tehdä ratkaisuja pääoman valtaa hyväksi käyttäen. Minusta tämä peruslähtökohta on erittäin olennainen yhteiskuntapolitiinen kysymys, että voisimme myös työsopimuslainsäädäntöä tarkastella tästä lähtökohdasta.

Olen aikaisemminkin todennut, että tulee eteen aika, jolloin pitää työlainsäädännön osalta jollakin tavalla erottaa suurtyönantajat ja pienityönantajat. Euroopan unionin jäsenmaissa on tästä esimerkkejä. Me edelleen Suomessa pitä-

dymme hyvin tiukasti siinä ehdottomuudessa, että näin ei voida menetellä. Kuitenkin jopa työehtosopimusten puitteissa toimialakohtaisia hyvinkin vahvoja jakolinjoja on rakennettu eli käytännössä yleissitovat työehtosopimukset eivät suinkaan ole saman sisältöisiä kaikilla toimialoilla. Miksi saman tyyppistä jakolinjaa ei voida toimialajaon lisäksi hyväksyä myös yrityskoon perusteella? Tämä on mielestäni yksi hyvin olenainen kysymys, kun tulevaisuudessa ratkotaan työsuojimuslainsäädäntöä.

Mutta, arvoisa puhemies, haluan puheenvuorossani pysähtyä ehkä kaikkein merkittävimpään periaatteelliseen kysymykseen, joka ennen kaikkea on hyvin suuri ongelma pientyönantajille. Nimittäin Suomessa ei tiedä kukaan, mitkä työehtosopimukset ovat yleissitovia. Tämä on se paradoksi, jota minä ihmettelen parasta aikaa käytävässä keskustelussa. Kaikki lähes kriittisesti vannonvat yleissitovien työehtosopimusten nimiin, mutta kukaan, me eduskuntana emme edes ota vastuuta siitä, että selkeyttäisimme pelin säännöt, että myös pientyönantajat tietävät, mitkä ovat yleissitovia työehtosopimuksia.

Minä rohkenen tämän näin voimakkaasti sen vuoksi sanoa, että sain marraskuun 17 päivänä työministeri Liisa Jaakonsaaren vastauksen kirjalliseen kysymykseen, jossa kysyin tätä asiaa. Kysymyksessä lähdettiin siitä, mitä hallitus aikoo tehdä poistaakseen työnantajien epä tietoisuuden siitä, mitkä työehtosopimukset ovat yleissitovia ja mitkä eivät. Ministerin vastauksesta suora sitaatti: "Sosiaali- ja terveysministeriön työsuojelusuasto on työsuojelupiirien valvonta- ja neuvontatehtävää varten kerännyt tiedot siitä, mistä järjestäytymättömät työnantajat ja työntekijät voivat hankkia käyttöönsä tarvitsemansa työehtosopimukset. Se on myös arvioinut työehtosopimusten yleissitovuutta. Ministeriön käsitys ei kuitenkaan ole oikeudellisesti sitova, vaan viime kädessä ratkaisua yleissitovuuskysymykseen on haettava yleisestä alioikeudesta -."

Hämmästelän sitä, että tällainen käytäntö ollaan valmiit hyväksymään, ja erityisesti ihmettelen seuraavaa. Kun työasiainvaliokunta käsitteli hallituksen lakiesitystä, kuulimme kahta valtiosääntöasiantuntijaa, joiden molempien näkemys oli se, että perusoikeusudistuksen jälkeen yleissitovuuskäytäntöä ei ole perustuslaillisesti tarkasteltu. Sen vuoksi tämä pitäisi saattaa perustuslakivaliokunnan tarkasteluun. Keskustan ryhmä jäi esityksessään yksin. Hallituspuolueet

eivät nähneet asiaa perusteltuna ja tarkoituksen mukaisena.

Toivon, arvoisat kollegat, että huomioitte tämän, että ollaan tilanteessa, jossa koko yhteiskunta vannoo yleissitovuuden nimiin, ja silti kukaan tässä maassa ei tiedä, mitkä ovat yleissitovat työehtosopimukset. Siitä huolimatta ei ole poliittista vastuuta eikä rohkeutta selvittää tätä kysymystä.

Minä toivon, että tämä on meitä pysäyttämässä pohtimaan tätä asiaa hieman syvällisemmin. Ennen kaikkea viittaen siihen, että kun tulevaisuuden työpaikat suomalaisen yhteiskunnan sisällä tulevat pääsääntöisesti olemaan pienten ja keski suurten yritysten vastuulla, koska sekä julkinen sektori että suuryritykset ovat vähentämässä työpaikkoja — minä uskon, että kaikki tästä olemme aika lailla yksimielisiä — sen vuoksi on viime kädessä meidän lainsäädäntötyötä tekevien vastuulla luoda sellaiset edellytykset, että pienyritykset, pientyönantajat ja niiden työntekijät voivat yhdessä ponnistellen myös vastata tähän haasteeseen.

Arvoisa rouva puhemies! Tähän liittyen minusta se vastalause, jonka keskustan valiokuntaryhmä teki, on hyvin perusteltu.

Ed. Johannes Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjula esitti, että kukaan ei tiedä, mitkä Suomessa ovat yleissitovia työehtosopimuksia. Hän kuitenkin siinä mainitsi, että työsuojeluviranomaiset pitävät luetteloa yleissitovista työehtosopimuksista, ja valtaosa työehtosopimusten yleissitovuudesta on täysin selviä. Siellä on 70—80 prosenttia työnantajista alalla järjestäytyneitä, ja ainoastaan niissä tilanteissa, joissa liikutaan 50 prosentin tienoilla, voi olla kysymys tulkinnanvarasta, johon ed. Karjula viittasi. Niitä on kaksi kolme alaa ehkä tällä hetkellä, joissa työsuojeluviranomaiset ovat epävarmoja siitä, onko työnantajien järjestäytyminen niin laajaa, että se täyttäisi työsuojimuslain 17 §:n kriteerit.

Tässä suhteessahan esimerkiksi ammattiyhdistysliike ja sosialidemokraatit ovat olleet valmiita tekemään selkeämmän määrittelyn, että sen määrittely ei olisi toisen osapuolen eli työnantajan järjestäytymisestä riippuva, mitkä työehtosopimukset ovat yleissitovia, mitkä eivät.

Toisekseen informaatiota varmasti pitää lisätä ja myös työehtosopimusten sisällä riittäisi kehittämistyötä siten, että sieltä poistettaisiin ehkä sellaisia kaavamaisia, vanhentuneita normeja, jotka erityisesti pienten yritysten kannalta voivat

olla haitallisia. Niiden selvittäminen ja soveltaminen sellaisiin oloihin, joihin niitä ei alkuaan ehkä ole tarkoitettu, voi teettää paljonkin työtä. Tämä tapahtuu parhaiten juuri sopimalla, ja lainsäädäntötyössä pitäisi tukea sopimalla tehtävää työelämän muuttamista eikä sanelemalla. Toisaalta pitää varjella silloin, kun sopimismahdollisuuksia lisätään, sitä, että se tapahtuu tasapuolisin ehdoin, että ei yksinomaan työnantajille anneta uusia vapauksia, sanelun mahdollisuuksia välillisesti, jos ei esimerkiksi työntekijäpuolella ole luottamusmiehillä neuvotteluosapuolena käytännössä mitään vaikutusmahdollisuuksia työrauhan voimassa ollessa.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun me niin sanotusta työreformista olemme keskustelleet, olisin halunnut, että me olisimme keskustelleet näistä asioista, joita edustajat Komi ja Karjula ovat tässä keskustelussa ottaneet esiin, ja vielä niin, että me olisimme eduskunnassa perusteellisesti keskustelleet nimenomaan siitä, miten kolmikanta toimii, mikä tehtävä tupo-osapuolilla ja eduskunnalla on, ja erityisesti mikä on eduskunnan rooli tulkita esimerkiksi perusoikeusuudistusta ja tasavertaisen kohtelun perustuslaillisuutta. Samaten sekä ed. Karjulan että ed. Kominkin puheenvuorossa tuli esiin, miten erilaisessa asemassa yrityskoon mukaan erilaiset yritykset ovat työmarkkinoilla ja sopimuksen tekijöinä.

Sitähän tämä lakiesitys ja aloitteet koskevat, että pienillä yrityksillä olisi paremmin. Mutta jos tämä keskustelu ja käsittely kahlitaan, niin kuin nyt on tehty, että ei esimerkiksi, vaikka asia on eduskunnassa, sallita perustuslakivaliokunnan tutkimista, niin kyllä me olemme jämähtäneet näihin juoksuautoihin ja siihen erittäin monimutkaiseen viidakkoon, jota ed. Johannes Koskinen toivoi sopimalla voitavan selvittää. Paljon selvempi olisi, kun olisi ensin lainsäädännön ja eduskunnan tulkinnan viivat, ettemme olisi entistä monimutkaisemmassa suossa. Tämähän on nimenomaan sen takia monimutkainen, että tämä on niin kirjavan sopimuskäytännön synnyttämä.

Ed. K a r j u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Lähtökohdaksi haluan todeta sen, että minusta on erittäin hyvä asia, että niillä alueilla, joilla yleissitova työehtosopimus on selvä, säilyy yleissitova sopimuskäytäntö. Mutta viittaaan ed. Johannes Koskinen puheenvuoroon, että epäselvyydet ovat nimenomaan

niillä toimialoilla, mitkä ovat pienyritysvaltaisista. Tällä hetkellä on noin 120 000 työnantajajärytystä Suomessa ja niistä vain noin 20 000 on työntekijäliiton TT:n jäseniä. Tämän vuoksi epäselvyys koskettaa nimenomaan pienyrityksiä, ja sen vuoksi yleissitovuuden periaatteet, selkeys siinä, mitkä työehtosopimukset ovat yleissitovia, pitää pystyä ratkaisemaan. Tässä mielessä meidän lainsäätäjänä pitää tämä asia uskalttaa ottaa avoimeen käsittelyyn.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Työsopimuslain muutos on taloudellisessa mielessä varsin pieni ja merkityksetönkin, mutta periaatteellisessa mielessä tämä on suuri. Tässä periaatteellisessa mielessä nyt annetaan pikkusormi pirulle, niin kuin vanha kansansanonta sanoo, ja ollaan murentamassa perinteistä sopimusoikeutta ja vallitsevaa järjestäytymisoikeutta. Hallitus lähtee siitä, että se suosii järjestäytymättömiä työnantajia, (Ed. Sasi: Antaa samoja oikeuksia kuin järjestäytyneille!) eli näinhän tässä tulee tapahtumaan. Porvarit haluavat matalapalkkaiset alat ja erityisesti matalapalkkatyöt entistä edullisemmiksi työnantajille. Sitähän te haluatte, että entistä enemmän tulisi matalapalkkatyöntekijöitä. (Ed. Sasi: Ammattiyhdistysliikkeen neuvottelemat ehdot!) Näin ollen tämä tähtää siis työelämän uudistamiseen, niin kuin sitä sanotaan kepun työreformissa, ja kokoomus siellä välillä sivusta avittaa tätä samaa kehitystä niin paljon kuin ehtii.

Täällä on puhuttu työelämän joustoista. Arvoisa puhemies! Otan työelämän joustoista yhden esimerkin, mitä työntekijäpuoli esittää. Tampereella Tamrock-yhtiö ilmoitti yli 200 työntekijän irtisanomisesta, Tampereen tehtailta 180 henkilöä. Irtisanomiset astuvat voimaan tammikuun alussa. Työntekijäpuoli esitti, että irtisanomisesta luovuttaisiin ja lomautettaisiin henkilöstö aina vuoron perään, jolloin ihmiset säilyttäisivät työpaikkansa eivätkä joutuisi yhteiskunnan kustannuksella elämään. Jos markkinatilanne yrityksessä paranee, yrityksellä olisi valmiina osaava henkilökunta täyttämään lisääntyvät tilaukset. Mutta tämä ei käynyt millään yrityksen johdolle, vaan yritys valitsi irtisanomisen.

Tämä on sitä työelämän joustoja, mitä kokoomus ja kepu tuntuvat kannattavan, irtisanomiset kaikkien järkevien työjärjestelyjen sijaan, isäntävaltavoimaa. Sitähän tällä hetkellä työelämä on. Työnantajalla on keskeinen valta työelämässä. Sillä on työhönotto-oikeus, työnjohto-oikeus ja

irtisanomisoikeus. Jopa irtisanomisoikeutta nyt pyritään vahvistamaan tällä hallituksen esityksellä, itse asiassa sitä vahvistetaan. Entistä helpommiksi tehdään irtisanomiset. Samalla käydään lyhytaikaista pätkätyötä tekevien sairausajan palkan kimppuun, jonka rahallinen arvo on kuin hytynen tässä palkkasummassa. Mutta tällä avataan pää, kun pyritään heikentämään työntekijöitten työehtoja.

Ed. Karjula totesi, ettei tiedetä, onko yleissitovia työehtosopimuksia. Kyllä uskallan väittää, että esimerkiksi paperiteollisuuden työehtosopimus on kiistatta yleissitova työehtosopimus. Täytyy tulla toisenlaisia todistuksia, paljon vankempia todistuksia, että näin ei olisi. Yleissitovat työehtosopimukset suojaavat tietenkin työntekijöitä, ja yleensäkin laki on lähtenyt siitä, että se suojaa heikompaa osapuolta. Tällaisilla työmarkkinoilla, joilla nyt esimerkiksi Suomessa lokakuun tilaston mukaan on 343 000 työtöntä, työntekijäpuoli on kiistatta heikompi osapuoli. Työntekijöitä, työnhakijoita, on kiristetty sellaisiin työehtoihin, jotka ovat hyvin kyseenalaisia, jos niitä verrataan lakiin, jos ruvetaan katsomaan, mitä edes laki sanoo. Mutta on tietenkin selvää, että kun on työttömyys vaihtoehtona, hyväksyy melkein mitä vain, jotta pysyisi leivänsyrjässä kiinni, koska työttömyysturvaa on samanaikaisesti heikennetty.

Jollain tavalla ymmärrän sen, mutta suuresti ihmettelen, että ammattiliitot ovat tehneet selvästi huonompia työehtosopimuksia kuin laki on. Kun itsekin olen ollut muutamia kymmeniä vuosia työelämässä, kantanut haalareita ja ollut luotamusmiehenä, silloin on jäänyt sellainen käsitys aina, että laki on viimeinen turva. Sen jälkeen tulevat keskusjärjestöjen sopimukset, sitten tulee liiton sopimus ja sitten paikallinen sopimus, joka on niistä yleensä aina paras työntekijöitten kannalta katsottuna ja sovellettu työpaikan olosuhteisiin. Tässä järjestyksessä ne menivät.

Mutta nyt on lähdetty toisenlaiselle tielle ja tällä haetaan tietenkin sellaista mallia, että työntekijöillä olisi mahdollisimman vähän sananvaltaa, eli pyritään sellaisiin työmarkkinoihin kuin esimerkiksi satamassa — en tiedä, onko siellä enää, mutta aikoinaan oli — jossa aamulla huudettiin miehet jonosta, kenet otetaan töihin ja ketä ei. Mielestäni tällainen systeemi ei voi luoda sitä turvallisuutta ja vakautta, mitä talouden kehitys edellyttää, että palkansaajat voisivat elää turvallisesti ja esimerkiksi ylläpitää sitä paljon vaadittua kulutusta ja suorittaa erilaisia keskokulutushyödykkeiden hankintoja jnp. (Ed.

Sasi: Miten tämä liittyy hallituksen esitykseen?) — Tämä on heikennys työntekijöitten työehtoihin. Tämä tulee merkitsemään sitä, arvoisa ed. Sasi. Tosin tämä ei mene niin pitkälle, mutta tämä on alku sille. Viime aikoina on, ikävä kyllä, ollut pakko todeta, että kun alku lähtee, hyvin helposti seuraa myös jatkoa, joka heikentää työntekijöitten työehtoja. Vaikka on korkeasuhdanne ja hyvin menee, siitä huolimatta suoritetaan joukkoirtisanomisia. Mielestäni työsuhteturvan parantaminen olisi paljon tärkeämpää kuin se, että sitä lähdetään pikku hiljaa nakertamaan nyt näitten pätkätyöläisten osalta, kuten tässä tapauksessa tapahtuu.

Valiokunnan käsittelyssä tämä asia ei ole parantunut tippaakaan, ja mielestäni hallituksen esitys ei muuta kaipaakaan kuin hylkäämisen eduskunnassa.

Ed. V a n h a n e n : Arvoisa puhemies! Hallituksen tavoitteena lakiesityksen perustelujen mukaan on saattaa yleissitovaa työehtosopimusta noudattava työnantaja samaan asemaan sellaisen työnantajan kanssa, joka soveltaa työehtosopimusta työehtosopimuslain mukaan. Olen alleviivannut itselleni sanat ”samaa asemaa”, ja tältä osin on todettava, että hallituksen esityksen tavoite nyt myös valiokunnan ehdotuksessa toteutuu vain hyvin vaatimattomasti, mutta suunta on oikein, ja siitä kiitos hallitukselle. Esityksessä on se ratkaiseva puute, jonka myös hallitus perusteluissaan selkeästi ilmaisee, että se ei anna paikallisen sopimisen oikeutta järjestäytymättömille. Raja on vedetty siihen.

Sdp korostaa hyvin mielellään sopimusyhteiskuntaa. Tässäkin keskustelussa sitä on voimakkaasti keuhuttu ja varmasti aihetta siihen on ollutkin. Mutta jotenkin kummallista sopimusyhteiskuntakeskustelussa on se, että heti, kun puhutaan siitä, että sama sopimisen periaate, sopimisen oikeus, ulotettaisiin myös järjestäytymättömille noin 100 000 työpaikalle, koetaan sopiminen heti määräilyksi tai isäntävallaksi. Miten ne ihmiset muuttuvat siitä, että kun sopimuksia tehdään Hakaniemen ja Etelärannan välillä, silloin se on hyvä ja tavoiteltava, mutta kun samanlaiset ihmiset harjoittaisivat sopimista paikallisella tasolla, silloin on heti pelko isäntävallasta?

Paikallisen sopimisen mahdollisuutta on lisättävä. Minusta siitä yhteiskunnassa vallitsee aika laaja yhteisymmärrys.

Itse asiassa työelämämme on kehittymässä niin, että sille on hyvin silmiinpistävää muun muassa se, että suuret yritykset ulkoistavat yhä

enemmän toimintojaan alihankinnoiksi. Samalla tilauskantaa ja kilpailutilanteen muutoksiin sisältyvää riskiä siirretään pienemmille alihankintayrityksille ja vastuu ja kyky myös joustaa siirtyvät alihankintayrityksille. Tämä muutos koskee sekä tavaratuotantoja että palveluja.

Tällainen muutos tarjoaa sinällään osaamises- taan ja kilpailukyvystään huolehtivalle yhteis- kunnalle mahdollisuudet tehdä työtä ja luoda työllä hyvinvointia itselleen. Siksi ylipäättään inte- graation syveneminen on meille hyvin suuri mahdollisuus, jonka osaseurausta on se kilpailun kiristyminen, joka muun muassa tähän työn ul- koistamiseen on johtanut, mutta tämän mahdol- lisuuden hyödyntäminen edellyttää meiltä kilpai- lukykyä ja joustavuutta.

Jokainen yritys ja työpaikka vastaa viime kä- dessä itse kilpailukyvystään. Ongelmien koitta- essa muut eivät tule apuun, ja siksi myös yritysta- solle on annettava toimintamahdollisuudet huo- lehtia kilpailukyvystään. Yli puolet teollisuutem- me tilauskannasta on tällä hetkellä alle kuukau- den mittaista. Palvelualoilla taas vuosi-, viikko- ja jopa vuorokausivaihtelut työmäärässä vaihte- levat ala- ja yrityskohtaisesti paljon. Tämän vuoksi monella alalla tarvitaan kaavamaisen valtakunnallisten ratkaisujen sijasta paljon yri- tyskohtaisia järjestelymahdollisuuksia. Erityi- sesti pienimmät yritykset elävät tilaustensa kans- sa kädestä suuhun.

Mutta tämä todellisuus ei tunnu välittyvän työmarkkinaosapuolten keskusjärjestöihin Ha- kaniemeen ja Etelärantaan riittävästi. Silti yri- tyksissä niin yrittäjien kuin työntekijöidenkin toimeentulo on kiinni siitä, että töitä tehdään ja tehtäisiin silloin, kun niitä on.

Kun olemassaolevat työelämän järjestelyt ei- vät ole ilmeisesti antaneet kylliksi tilaa paikalli- selle harkinnalle, on tähän käytännön elämässä vastattu mitä erilaisimmilla epätyypillisen työn muodoilla. Perinteistä palkkatyötä on yhtiöitet- ty, määräaikaisuudesta on tullut poikkeuksen sijasta sääntö, pätkätyöt rehottavat ja taitaapa harmaa talouskin kertoa epärehellisyyden rin- nalla myös jotain näistä vaikeuksista. Lisäksi itsepalvelua ja automaatiota lisätään tendenssin- omaisesti työvoimaa syrjäyttämään.

Professori J. P. Roos arvioi marraskuun lopul- la lehtikirjoituksessaan, että useimmilla työpai- koilla ollaan jo nyt tilanteessa, jossa työehtosopi- musten ohella on sovittu enemmän tai vähem- män epämääräisesti paikallisista työehdoista. Hän peräänkuuluttikin tämän tosiasiallisen ti- lanteen laillistamista.

Millä tavalla paikallista harkintaa, paikallista sopimista, pitäisi lisätä? Miten ylipäättään vasta- ta tähän ongelmaan? Keskusta on omaa työre- formia valmistellessaan hyvin avoimin silmin ja ilman etukäteen asetettua tiukkaa periaatteellista paatosta harkinnut erilaisia vaihtoehtoja. En- sinhän me esitimme noin kolme vuotta sitten sitä, että kun kaikkein suurin tarve näihin muu- toksiin nyt olisi pienemmillä yrityksillä, niin an- nettaisiin pienimmille yrityksille, silloin puhuim- me alle viiden työntekijän yrityksistä, omat eri- tyiset ehtonsa. Tämä torjuttiin kaikkialta yhteis- kunnasta.

Sen jälkeen työsopimuslakikomiteassa, joka on tainnut nelisen vuotta istua ilman tuloksia tältä osin, on ollut pöydällä koko ajan käsittelys- sä se mahdollisuus, että ulotettaisiin nykyisten työehtosopimusten antama paikallisen sopimi- sen mahdollisuus myös järjestäytymättömille työnantajille, mutta tämä ei ole tuottanut tulos- ta. Tämän mallin mukainen lakialoitahan myös talossa on ollut käsiteltävänä, ja tähän mahdolli- suuteen haluamme vielä tarttua sillä lievällä pon- nella, jota keskustan valiokuntaryhmä tulee esit- tämään kolmannessa käsittelyssä. Siinä näh- dään, ollaanko valmiita etenemään tällä tiellä, sillä, että pidettäisiin pohjana työehtosopimuk- set, joissa määritellään se, mistä asioista saa pai- kallisesti neuvotella ja sopia.

Mutta kun olemme nähneet sen, että tämä- kään tie ei tunnu tuottavan tulosta, olemme osa- na työreformia nostaneet keskusteluun suori- man mahdollisen tien, joka on se, että lainsää- dännöllä annetaan kaikille työnantajille ja työn- tekijöille oikeus ja mahdollisuus niin halutessaan myös sellaiseen paikalliseen sopimiseen lainsää- dännön puolipakottavissa kysymyksissä, sille selkeät rajat asettaen, joihin rajoihin voidaan palata myöhemmässä keskustelussa.

Meidänkin lähtökohtanamme tällöin on aina yleissitovat työehtosopimukset. Ne muodostavat työelämän pelisääntöjen rungon, ja ellei paikalli- sesti mitään haluta, niin työehtosopimusta nou- datetaan, mutta kun aina arkielämä tuo ongel- mia eteen, niitä tämä vuosikymmen on pullol- laan, silloin olisimme antaneet mahdollisuuden paikallisesti hakea muutakin ratkaisua kuin lo- mautuksen tai irtisanomisen. Mikäli tähän työ- paikalla kaikki ovat valmiita, siihen mahdolli- suus sallittaisiin. Jos joku vastustaa, niin silloin noudatettaisiin taas alan yleissitovaa työehtoso- pimusta karvoineen kaikkineen.

Arvoisa puhemies! Keskustan puolesta olem- me tyytyväisiä, että hallitus on tunnustanut ta-

voitteen ja ongelmat oikealla tavalla ja on pieni askel otettu oikeaan suuntaan. Samoin on minusta arvokasta se, että kun asioita valmistellaan kolmikannassa, mitä me korostamme myös jatkossa, niin kolmikannan valmistelun pitää tuottaa myös tuloksia. Jos näyttää siltä, että tuloksia ei synny, silloin täytyy poliittisen vallan myös näyttää suuntaa, niin kuin hallitus tässä kysymyksessä, tässä lakiehdotuksessa, lakiesityksessä teki. Hallitus otti asian omaan käsittelyynsä ja haki ratkaisun. Ratkaisu on sisällöltään ehkä vaatimaton, mutta kuitenkin se osoitti sen, että hallitus ja hallitukset eivät jatkossakaan ole sidottuja kolmikantaiseen valmisteluun niin, että siellä aina jollakin on veto-oikeus, vaan hallitussellakin kohtuullisen ajan kuluttua, ellei tuloksia synny, täytyy olla mahdollisuus ja sillä itse asiassa on velvollisuus myös määrittää oma tahtonsa ja tuoda sen tahdon mukainen ehdotus eduskuntaan.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Tuntuu merkilliseltä, ettei ed. Vanhanen ymmärtäisi, mikä ero on Hakaniemen ja Etelärannan ja toisaalta sitten paikallisen sopimisen välillä. Kyllähän me kaikki tiedämme sen, että kun keskusjärjestöt tai ammattiliitot ja vastaavat työnantajat tekevät sopimuksia, työntekijöiden mahdollisuudet ovat paljon paremmat kuin paikallisella tasolla, mutta ed. Vanhanen, kuten keskustalaiset yleensä, haluaa isännän äänen kuuluvan. Se vanha isäntävalta halutaan nyt yrityksiin, kun oikeastaan maatalous on jo omalla tavallaan häviävä elinkeino kuitenkin Suomesta.

Toiseksi, puhemies, mitä tulee patkätöihin, ihmettelen hänen kritiikkiään, koska itse asiassa olen ymmärtänyt, että keskusta on hyvin voimakkaasti ajanut patkätöyreformia. Myöskin se on ollut osa keskustalaista ajattelua.

Kolmanneksi, puhemies, sanoisin sen, että ed. Vanhasenkin puheenvuorosta niin kuin yleensäkin keskustalaisten puheenvuoroista heijastuu se, ettei nyt enää välitetä palkansaajista. Katsotaan, että palkansaajat on menetetty ryhmä. Nyt satsataan pienyrityksiin ja yritetään sieltä saada ääniä. Voisiko ehkä sanoa, että toivottavasti keskustasta onnistuu paremmin tässä kuin palkansaajien äänten keräämisessä. Siinä keskustasta ei ole onnistunut eikä tule varmasti tällä poliittikalla onnistumaankaan.

Ed. P e l t o m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vanhaselle vastauspuheenvuorona totean, että keskusta hakee yh-

denvertaisuutta työnantajien välillä. Miksi keskustasta ei etsi myöskin yhdenvertaisuutta työntekijöiden välille? Tässä kun keskustelemme sairausajan palkasta, tässähän eivät työntekijät ole yhdenvertaisia tämän hallituksen esityksen jälkeen.

Toinen asia, paikallinen sopiminen. Työasiainvaliokunnassa oli kuultavana hotelli- ja ravintola-alan sekä liikealan työntekijöiden edustaja. He kertoivat juuri sen, että tälläkin hetkellä on hyvin paljon Suomessa yrityksiä, jotka eivät mistään hinnasta halua edes neuvotella asioita. Oli kysymyksessä pienempi tai isompi asia, siellä ei päästä neuvottelukäytäntöön. Sen takia työlait on säädetty, että ne ovat heikomman osapuolen eli työntekijän suojana. Niin kauan kuin ei päästä tasavertaiseen sopimiseen paikallisella tasolla, työntekijä on aina se heikompi osapuoli. Sitä ei millään lailla pystytty tällä tavalla, mitä keskustaa esittää, parantamaan.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Vanhanen ihmetteli, mitä eroa on sopia Hakaniemen ja Etelärannan välillä tai työpaikkakohtaisesti. Erona, ed. Vanhanen, on joukko-oppi. 1 + 1 ei ole 2 vaan enemmän, eli Hakaniemessä SAK:ssa on työläisten yhteinen voima. Sitä kautta se on ainoa todellinen voima, jolla vaikutetaan vaikkapa niinkin, että jos jokin hallituksen esitys ei ole lainkaan työntekijöiden etujen mukainen, on kuitenkin jokin voima, jolla sitä vastaan lähdetään esiintymään. Tämä se ero on. Työpaikalla on otettava vastaan mikä annetaan, ainakin pääsääntöisesti. Tässä on se laadullinen iso ero, ja tämä keskustan kannattaisi opiskella, jotta vaurioita eräisiin hyvin isoihin ja tärkeisiin rakenneasioihin tässä maassa ei tulisi.

Sitä paitsi, ed. Vanhanen, kun te oikein kovasti ajatte paikallista sopimista, teillä unohtuu eräs asia. Paikallinen sopiminenhan tuo myöskin työrauhakysymyksen ihan eri lailla eteen. Haluatteko te todella, että täällä on yhtämittaisesti lakkoja tässä maassa? Sitäkö te sitten loppujen lopuksi jahtaatte? Sehän ainakin tuo käytäntöön sen väistämättä. Jos kaikki asiat sovitaan koko ajan paikallisesti, me olemme sellaisessa Espanjan tai Italian tilanteessa, jossa yhtä mittaa on lakkoja jossakin.

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Juuri työrauhakysymys toimii itse asiassa aika hyvänä säätelijänä siinä, että varmaan työnantaja myös aika tarkkaan harkitsee sitä, lähteekö se hakemaan tai esittämään poikkeusta työehtosopimukseen, koska totta kai

työnantaja tällöin myös aina ottaa riskin työrauhan osalta. Silloin tarve paikallisella sopimisella saavutettaviin etuihin on niin suuri, että ehkä tämäkin riski kannattaa ottaa. Minä itse asiassa uskon kuitenkin niin, että useimmiten silloin kun vaikeuksia tulee, myös työntekijäpuoli ymmärtää sen, että vaikeudet ovat todellisia. Ei niihin välttämättä vastata silloin lakolla vaan hakien sopua.

Ed. Elo, pätäkätö, perinteisen palkkatyön yhtiöittäminen, ylipäättään epätyypillisuus. Me keskustassa näemme, että se on itse asiassa ollut kiertotie ja paha oire siitä, että nykyiset työelämän viralliset järjestelyt eivät ole vastanneet tosielämää, vaan siihen on haettu mitä erilaisimmilla tavoilla muutosta. En tiedä, pitääkö edelleenkin paikkansa se, että uusista solmittavista työsuhteista peräti yli puolet olisi epätyypillisiä. Jokin aika sitten peräti 70 prosenttia uusista työsuhteista oli epätyypillisiä. Toivottavasti se osuus talouden kasvaessa on vähän vähentynyt, mutta se kertoo kuitenkin siitä oireesta, että tosielämässä ei oikein luoteta nykyiseen järjestelmään, vaan sitä riskiä, joka työllistämiseen liittyy, pienennetään mitä erilaisimmilla tempuilla.

Olisi parempi, että itse järjestelmät muodostettaisiin niin, että työsuhteet voitaisiin solmia pysyviksi. Silloin jos vaikeuksia tulee, silloin lähdetään neuvotellen hakemaan niihin vaikeuksiin ratkaisua. Se olisi työntekijän kannalta turvallisempaa ja parempaa kuin se, että työntekijä palkataankin vain määräaikaiseksi tai muuten epätyypilliseen suhteeseen. Minusta nykyinen tilanne ei ole lisäämässä työntekijöiden turvaa. Siitä tämä vuosikymmen on oiva osoitus.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tietysti paikallinen sopimus on kahden ihmisen kohtaamista, pienituloisen, työpaikastaan huolta kantavan työntekijän ja hänen edessään myhäilevän työnantajan, paukutteleeko hän sitten henkseleitään vai pitääkö peukaloita vyön alla, rinta kuitenkin rottingilla ja pihassa mersu, jolla juuri on paikalle saavuttu. Kyllä se on hyvin epätasapainoinen, epäsuhteessa oleva neuvottelutilanne. Nimenomaan tähän me tarvitsemme ammattiyhdistysliikettä, tukemaan työntekijää tässä asemassa.

Arvoisa puhemies! Halusin tämän puheenvuoron käyttä nimenomaan sen vuoksi, että tässä talossa mielestäni toteutetaan täysin väärällä tavalla koplausta, lakiesitysten liittämistä toisiinsa. Hallituksen esitys n:o 253 koplatiin hallituksen esitykseen n:o 101, kaksi aivan eri-

laista asiaa, aivan erilaisessa kokoluokassa, tämä työasiainvaliokunnan käsittelyssä ollut työopimuslain muutos ja uusi maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistus. Se ei ole tervettä lainsäädäntöä, arvoisa puhemies. Se ei ole hyvää lainsäädäntöä. Se ei johda hyviin tuloksiin. Tällaisesta koplauksesta, lakien toisiinsa liittämisestä ja niiden kautta tapahtuvasta väännöstä ja painostuksesta on päästävä.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tämä on hyvin lyhyt ja mitäänsanomaton puheenvuoro, mutta täällä korokkeella on helpompi katsella tätä edustavaa, vaikka harventunutta seurakuntaa.

Kun tämä asia oli lähetekeskustelussa, niin totesin silloin, että minä en oikein ymmärrä olenkaan, mikä tässä on ristiriitana tietyllä tavalla työnantajien ja työntekijöiden, toisaalta oikeiston ja vasemmiston välillä, koska minun mielestäni ristiriita- ja kilpailutilanteen tässä pitäisi olla kahden erityyppisen työnantajajärjestön puolella siitä syystä, että toiselle työnantajaosalle annetaan tiettyjä etuja, vaikka se ei ole maksanut mitään maksuja. Tietysti tällainen ristiriitatilanne tulee silloin. Onhan tässä tietysti jotakin muutakin työnantajien ja työntekijäin välisissä suhteissa, mutta varsin vähän, ja pääpainon näen olevan kyllä tällä puolen. Enkä ymmärrä tätä vielääkään, mutta se on tietysti luontaista ymmärtämättömyyttä.

Mitä tulee sitten tähän keskustan työreformiin, josta eräs uutistoimisto kyseli tässä taannoin tietoja, niin minä en ymmärrä sitä senkään vertaa. Minä olen luenut sitä kyllä vimmatusti, mutta en ole päässyt perille siitä. Enkä nyt asetu tässä mitenkään sosialidemokraattien tai vasemmiston leiriin, mutta minä sanon asian aina niin kuin se on, välittämättä siitä, mitä siitä ajatellaan. Sillä työreformiajattelulla, minä en tiedä edes, mistä se on syntynyt ja kuka sen on keksinyt, mutta tietysti voidaan lähteä siitä, että sillä, jos poliittisesti ajatellaan, koskiskellaan tietysti kokoomuksen suuntaan tiettyä yrittäjäporukkaa, mutta tulos jää laihaksi.

Mutta se mitä minä itse sanon ja Tampereella, Tampere on työläiskaupunki ja minä olen siellä oikeastaan ainoa keskustalainen kansanedustaja, soittelen huuliharppua ja käyn mustallamakaralla Laukontorilla, siellä on paljon semmoisia työntekijöitä, jotka ovat tulleet maalta, ovat syvästi keskustalaisia ja maalaisliittolaisia työmiehiä eri firmoissa ja äänestävät edelleenkin, vaikka ovat duunareita, keskustaa ja äänestävät tie-

tysti meikäläistäkin. Mutta nyt on tullut kiukkuisia yhteydenottoja siitä, että mitäs te oikein meinaatte, meinaatteko te pistää työntekijän matalaksi vai käännyttekö tekin nyt työntekijöiden leiriin. Ja minä en siitä oikein pidä, siitä asiasta, että jos se tällä tavalla menee.

Minä en siis ole ymmärtänyt koko työreformia. Katson, että se on keskustalle haitallinen poliittisesti. Näin olen sanonut, rouva puhemies. Ugh, olen puhunut.

Ed. Saari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehkä ryhmätoveria voisin lyhyesti opastaa työreformin jäljille. Sen tarkoituksena luonnollisestikaan ei ole panna työmiestä tai työntekijää matalaksi, vaan sen tarkoituksena on se, että meillä olisi enemmän työntekijöitä ja vähemmän niitä entisiä työntekijöitä, jotka ovat työttömien armeijassa.

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! Työsopimuslain muutosesityksellä on iso ideologinen tausta, ja se on uusliberalismi. Uusliberalismin tavoitteenahan on palauttaa kova, sääntelemätön markkinatalous, purkaa siis kaikenlaiset niin sanotut kahleet pääoman mahdollisimman voimaperäiseltä maksimaalisen voiton saalistamiselta.

Kun Englannissa lyötiin läpi uusliberalismi, se itse asiassa aloitettiin ay-liikkeen aseman heikentämispyrkimyksellä. Tässä Thatcher sitten onnistuikin, ja sen jälkeen tie oli täysin avoin toteuttaa aivan estotonta uusliberalismia. Sen jäljiltä Englanti on hyvin isojen tuloerojen maa, se on sosiaaliturvaltaan heikko maa, ja siellä esimerkiksi julkiset palvelurakenteet ovat monilta osin suorastaan rappiotilassa. Työmaata kun nostaa Englantia ainakin Labour Partyn mielestä on nyt hirvittävän paljon Thatcherin 15 vuoden jäljiltä.

Suomessa järjestys näyttää olevan toinen. Meilläkin on tätä uusliberalismia tapailtu ja sitä on viety myös käytäntöön. Kaikkihan alkoi jo sinipunaa kaudella 1987—91, jolloin rahamarkkinoiden ja pankkitoiminnan sääntely purettiin kertarysäyksellä, ja siitä seurasi tunnettuja hirvittäviä seurauksia pankkikriisin muodossa.

Vaalikaudella 1991—95 sitten valtio vetäytyi yhä enemmän työllistämisvastuusta. Työllisyyslaista esimerkiksi poistettiin velvoitetyöllistämisen, joka siihen saakka oli estänyt pitkäaikais-työttömyyden. Käynnistettiin myös laaja valtionyhtiöiden yksityistämishjelma, joka on ihan tyypillistä uusliberalistista politiikkaa.

Tällä vaalikaudella on sitten ruvettu ajamaan alas sosiaaliturvajärjestelmiä ja kuntien palvelutasoa.

Se iso yhteenotto näyttää tulevan seuraavalla vaalikaudella, jolloin päiväjärjestykseen näyttää asettuvan kysymys hyvin voimaperäisestä työelämän uudelleen järjestämisestä. Keskusta on esittänyt työreforminsa, jossa minun käsittääkseni ytimenä on juuri työehtosopimusten yleissitovuuden poistaminen. Sanotaan siitä mitä muuta tahansa, niin minusta se on siellä selvästi pohjalla oleva perusesitys. Eli voidaan poiketa siitä, mitä työehtosopimuksessa on sovittu ja mikä on yleissitovaa paikallisesti. Ja tämä yleissitovuuden poistaminen on sama kuin poistettaisiin se perusturva, joka työläisellä ja työntekijällä on. Se on jotakin samaa, arvoisat keskustalaiset, kuin poistaa kansaneläkejärjestelmä eläkejärjestelmän perustana olevana systeeminä. Se on jotakin ihan samaa työntekijöiden näkökulmasta. Ei ole enää sitä perustaa, mistä lähdetään, jos yleissitovuus viedään. (Ed. Saari: Nykyinen hallitushan on poistanut kansaneläkkeen ...) — Kyllä. Sillä puolella on menty tähän suuntaan jo, valitettavasti on menty, mutta pitääkö aina vaan jatkaa tässä uusliberalismin suunnassa, se on sitten asia erikseen. Meistä ei.

Kyllä tarvitaan ilman muuta esimerkiksi vastaantulo pienyrittäjälle. Mutta ei siitä voi lähteä, että palkkataso on se, joka painetaan alas. Minusta siellä pienyrittäjäpuolella todellisia ratkaisuja ovat arvonlisäverojärjestelmän tarpeelliset korjaukset ja sosiaaliturvamaksun perintäjärjestelmän muutos kokonaisuudessaan. Sen palkka-perusteisuus on vanhentunut, väärä järjestelmä kokonaan, se pitäisi uudistaa ihan täysin. (Ed. Saari: Edustajahan puhuu työreformin puolesta!) — Siltä osin, kyllä. Olemme siltä osin ihan samaa mieltä. Tunnen teidän työreforminne ja olen sen hyvinkin tarkkaan läpi käynyt. Siinä on ihan oikea osansa esimerkiksi juuri pienyrittäjän asemasta, mitä tulee arvonlisäveroon, mitä tulee sosiaaliturvamaksujärjestelmän muuttamiseen. Mutta sitten teillä tulee se ongelmakohta, ja se on juuri työehtosopimusten yleissitovuus ja paikallisen sopimisen korostaminen niin voimakkaasti, kuin te teette, nimenomaan yleissitovuuden rikkomisen kautta. Siitä ei sopua tule, se on aivan selvää.

Siellä on se ongelma, jota ed. Vanhanen tapaili ja uskoi, ettei kukaan työpaikolla lähde yrittämään sellaista ratkaisua, joka johtaisi vasta-toimiin. Kuitenkin on olemassa maita, joissa on tavattoman levottomat työmarkkinat juuri hei-

kon järjestäytymisen seurauksena. Esimerkiksi Etelä-Euroopassa on yhtä lakkojen vyöryä, yhä-tämittaista lakkoilua. Meidän vahvuutemme minusta taas on ollut se, että meillä on hyvin järjestäytyneet työmarkkinat. On sovittu ja sitten ne on pidetty ja taas on sovittu uudelleen ja taas on pidetty. Miksi murtaa ja miksi halutaan edes murtaa tämä toimiva järjestelmä?

Nyt meillä on sellainen paradoksi tässä koko hommassa, että keskustan työreformia nyt arvostellaan ay-liikkeen ja vasemmiston toimesta erittäin ankarasti, niin kuin minusta kuuluukin sen tiettyjä osia arvostella, mutta samaan aikaan eduskunnassa on käsittelyssä kokoomuksen työreformi hallituksen esityksen muodossa. Sitähän tämä työehtosopimuslain muutosesitys nyt tarkoittaa. Tällä selvästi suositetaan viljeä yrityksiä, ja sen ainoa todellinen viesti on se, että ei tarvitse järjestäytyä. Tältä paikalta ministeri Iiro Viinanen sanoi edellisellä vaalikaudella, että mitä siihen ay-liikkeeseen kuulumaan. Nyt ministeri Niinistö sanoo samalta paikalta, että mitä ne työnantajatkaan kuulumaan työntajajärjestöön.

Mikä on tarve sellaisiin viesteihin? Mikä itu se sitten ylipäätään on suosia viljeä yrityksiä tai saada aikaan tilanne, jossa niin sanottua villiyttä on? Eikö ole parempi, että molemmat osapuolet ovat mahdollisimman hyvin järjestäytyneet? Tämä on se kummallinen filosofia tässä kaiken taustalla.

Totta kai on ongelmatilanteita ja tietysti on myös niin, että kummallinenhan on se perusviesti, joka tässä nyt ylipäätään on, että on suuri saavutus, että on voitu laista jo poiketa monissa työehtosopimuksissa. En minä ymmärrä, mitä järkeä sellaisella lainsäädännöllä on, jota voidaan koko ajan rikkoa. En minäkään pidä sitä järkevänä. Tämä on iso kysymys, mutta että sitä yhä enemmän viedään siihen suuntaan, on minusta vielä järjettömämpää. Ei se tietenkään kovin hääppöinen perustelu vasemmalta ole, että nyt jo voidaan lakeja rikkoa, kunhan siitä vain ay-liike ja keskusjärjestö sopivat. En minä tätä näkökulmaa pidä järkevänä lainkaan.

Pitää kuitenkin nähdä, mitkä ovat ne viestit, mitä tässä kukin tosiasiaa tavoittelee. Tällä hallituksen esityksellä minusta viestitetään yhtä ainoata asiaa: ei tarvitse järjestäytyä. Minä odotan nyt, toverit vasemmalla, että tähän asiaan otetaan sellainen kanta, joka kuuluu ottaa, eli tätä vastaan äänestetään.

Tässä nyt on sitten kerrankin hyvä tilaisuus ja mahdollisuus puhua suulla suuremmalla. Olin

Kittilässä SAK:n neuvottelupäivillä, kun tämä esitys oli juuri tullut eduskuntaan. SAK:n puheenjohtaja Lauri Ihalainen siellä jyräsi 600—700:lle SAK:laiselle Lapin ihmiselle, että kaatakaa tämä esitys eduskunnassa, ja tuijotti paria siellä paikalla ollutta kansanedustajaa tiukasti, ja minä nyökkäilin. En minä sitä voi kaataa, mutta toivon, että sitä voimaa löytyy tästä salista.

Näinhän SAK on viestittänyt, ja kumma on, jos SAK:n viestejä valikoiden kuunnellaan, toisinaan kuunnellaan ja toisinaan ei. (Min. Jaakonsaari: Niinhän pitää ollakin!) — No, jos ministeri on sitä mieltä, että aina sopivasti vain valikoidaan, niin antaa sitten ... (Min. Jaakonsaari: Ei, vaan täytyy käyttää omaa päätään!) — Aivan, kepun työreformin kimpussa ollaan, mutta kun kokoomus tekee työreformin, niin ei ollakaan, niinkö? (Min. Jaakonsaari: täytyy omaa päätään Tennilänkin käyttää!) — Jaa, jaa, että valitaan ja valikoidaan nyt tällä tavalla, niinkö ministeri? (Min. Jaakonsaari: Käyttää omaa päätään!) — Kyllä omaa päätä on hyvä käyttää, mutta minä ainakin luotan siihen, että SAK:n viestit ovat suhtukoht tasapainoisia. Ei voi olla niin, että vain toinen korva kuulee, se korva, joka sattuu olemaan sopiva kuulemaan jossakin poliittisessa asetelmassa. (Min. Jaakonsaari: Ei, kun pitää käyttää omaa päätä!) — Minä kyllä yritän sitä juuri käyttää myös. Minä luen teidän esityksenne, rouva ministeri, nyt siten, että tällä haetaan vain sitä, että alkää järjestäytyä ja viljeyskin palkitaan. Sitähän te tällä esitätte. En minä muuta viestiä tästä esityksestä löydä, en kerta kaikkiaan, mutta ehkä me luemme eri lailla papereita.

Minulla on vähän sellainen kokonaistunne, että tässä on vähän erikoinen tilanne, että vasemmisto ja ay-liike varjonyrkkelevät ankarasti keskustan kanssa, mutta antaa sitten tämän toisen työreformipuolueen eli kokoomuksen lyödä ihan oikeasti. Miten se näin voi olla, sitä minä en ymmärrä ollenkaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. K a n t a l a i n e n : Arvoisa puhemies! On todella mielenkiintoista kuunnella tätä keskustelua ja debattia kaiken kaikkiaan. Voisi todeta, että kun hallitus on yksimielisen esityksensä antanut, perusteluissa todetaan selkeästi se asia,

että esityksellä pyritään siihen, että saadaan työnantajat samaan asemaan riippumatta siitä, ovatko ne järjestäytyneitä, sidottuja alansa työehtosopimukseen vai työehtosopimuslain 17 §:n perusteella velvollisia noudattamaan työehtosopimusta. Säännöstehtäviin tarkoituksena on siten asettaa yritykset keskenään samanlaiseen kilpailuasemaan noudatettavien työsuhteen vähimmäisehtojen osalta.

Samoin edelleen todetaan, että säännösten tarkoituksena on siten saattaa järjestäytymättömissä yrityksissä työskentelevät työntekijät samanlaiseen palkkausetujen, työsuhteturvan ja työsuojelun tasoon kuin järjestäytyneessä kentässäkin olevat. Tässä mielessä on lähtökohta, että säännöksillä ei ole vaikutusta alalla sovellettavien vähimmäisehtojen tasoon.

Arvoisa puhemies! Mielestäni hallitus on tehnyt hyvin selkeätä ja linjakasta työtä, lähtenyt pikku askelilla miettimään, millä tavalla Suomeen voitaisiin luoda entistä enemmän mahdollisuuksia uudelle työnteolle. Siitä me olemme tässä keskustelleet ja se on edelleenkin keskeisin ongelmamme.

Yksi sellainen lähtökohta, joka on mielestäni syytä huomioida, on korporatistinen järjestelmämme siinä mielessä, että meillä on varsin hyvin ja kattavasti järjestäytynyt työntekijäpuoli, mutta sen sijaan työnantajapuolella järjestäytymistaso on varsin pieni eli Suomen noin 120 000 työnantajayrityksestä arvioidaan noin 20 000:n olevan sellaisia, jotka kuuluvat niin sanottuihin työnantajajärjestöihin. Näiden työllistävän vaikutuksen arvioidaan olevan 600 000—700 000 työntekijää. Jos mietitään yleissitovuuden kentässä olevia työnantajia, näitä arvioidaan olevan noin 70 000 ja niiden arvioidaan työllistävän 400 000—500 000 työntekijää. Tässä suhteessa se ajattelu, joka hallituksen esityksessä on, jolla tuotaisiin tasavertaisuutta, yhdenvertaisuutta yritysten keskinäiseen asemaan mutta myös yhdenvertaisuutta niiden palveluksessa olevien työntekijöiden asemaan, mielestäni on kohtuullisen hyvä ja perusteltu lähtöajatuksena.

Pitää huomioida myös se, että olemme Suomessa 90-luvun laman aikana joutuneet aika kovan kokemaan sen ongelmاتیikan, joka on ollut, eli laman aikana meiltä katosi arviolta 32 000—35 000 yritystä konkurssien ja lopettamisten kautta. Jos mietitään sitä suomalaista kenttää, jossa 90 prosenttia työnantajayrityksistä on alle kymmenen hengen yrityksiä, täytyisi nähdä, että todellakin pientyönantajakenttä on aivan erilaisessa asemassa, kun keskustellaan suurteollisu-

temme ja suurtyönantajien kanssa. Pientyönantajien mahdollisuus olla rakentamassa edellytyksiä työllistämiseen ja yhteiskunnan vaatimusten hoitamiseen, nimenomaan byrokratiavaatimusten hoitamiseen, on tietysti aivan eri tavalla rajallinen kuin suurten, joissa asiantuntijavoimaa on varsin paljon.

Tässä mielessä tietysti voi silloin kysyä, kun esimerkiksi SAK on asettanut odotusarvoja sille, että uuden hallituksen tulisi pystyä rakentamaan edellytykset sille, että maahan voitaisiin luoda noin 200 000 uutta työpaikkaa, mihin ne sitten laitettaisiin. Ovatko ne verovaroin ylläpidetyn julkisen sektorin työpaikkoja vai entisestään kansainvälistyvän suurteollisuutemme työpaikkoja? Kansainvälinen suurteollisuushan aivan oikeaoppisesti joutuu toimimaan huomattavasti enemmän markkinoiden ehdoilla, olemaan kansainvälistyvissä kentässä mukana niin, että suomalaisetkin yritykset teollisuuden puolella työllistävät ulkomailla jo lähes 150 000 työntekijää, mikä on mielestäni tärkeä ja merkittävä linjaus.

Kun mietitään asiaa, jonka ed. Kuoppa puheenvuorossaan nosti esiin, hän totesi, että porvarit haluavat tänne matalapalkkatyötä. Tietysti voidaan kysyä, mistä johtuu se, että maassamme automaation taso ja tuottavuus ovat kasvaneet varsin voimakkaassa vauhdissa, mistähän mahtaa johtua se, että itsepalvelu on löytänyt sijansa sen sijaan, että käytettäisiin työvoimaa. Nähdäkseni peruslähtökohta on siinä, että työn kokonaiskustannus on asia, jota joudumme katsomaan. Tässä mielessä esimerkiksi työvoimakustannusten porrastamista ja rahoitusjärjestelmien uudistamista selkeästi tarvitaan. Tässä suhteessa toivoisin, että ed. Kuoppa myös oivaltaisi markkinoiden toiminnan.

Me joudumme elämään kiristyvässä kansainvälisessä kilpailutilanteessa ja tämän takia joudumme myös katsomaan, millä tavalla pärjäävät ne yritykset, jotka kotimaassa työllistävät, eli pienyrityskenttä. Jos verrataan yhdenvertaisuutta, niin voidaan todeta, että ehkä pientyönantajakenttä on enemmän lainsuojaton, koska se on tähän asti lähinnä pelannut velvollisuuksilla mutta ei ole päässyt hyödyntämään oikeuksia.

Esille nostettiin myös se, että työsuhteturvan parantaminen on ratkaisu sille, että asiat etenevät. Mielestäni kansainväliset vertailut ja tutkimukset osoittavat, että suomalainen työsuhteturva ja yleensä turvaverkko on kansainvälisesti varsin kattavalla tasolla, ja näin pitää totta kai

ollakin. Mutta täytyy myös samanaikaisesti miettiä, että sen ei ainakaan tulisi johtaa työllistämiskynnyksen nostamiseen.

Arvoisa puhemies! Mielestäni meidän pitää rohjeta aistia ne muutokset ja suuntaukset, joita markkinoilla tapahtuu, ja todeta valitettavasti se, että nopeat syövä hitaat ja joustavat organisaatiot sopeutuvat muutokseen parhaiten. Tässä suhteessa uskon, että suomalaisilla pientyöantajilla, suomalaisilla yrittäjillä on huomattavan merkittävä rooli, jos heille suodaan myös järkevät ja yhdenvertaiset mahdollisuudet työskennellä, toimia ja työllistää.

Ed. K o m i : Herra puhemies! Minusta ed. Tennilä, joka taisi juuri poistua, lähestyi asiaa mielenkiintoiselta kannalta. Tuli esille se, että periaatteessa työreformista tulisi olla pk-sektorin ja työntekijöiden samalla puolella siitä syystä, että ei tässä maassa suurtyönantaja kanna kovin suurta huolta maan työllisyydestä.

Ed. Kuoppa toi esille, että tällainen työllisyys-tilanne heikentää työntekijöiden asemaa. Siinä olen aivan samaa mieltä, että varmasti näin tekee. Juuri tästä syystä näkisin, että kaikki ne keinot, joilla työttömyyttä saataisiin alemmaksi, pitäisi ottaa käyttöön, jolloin työntekijöiden asemakin vahvistuisi tätä kautta.

Asiantuntijakuulemisessa tuli selkeästi esille, että suurtyönantaja ei tästä laista piittaa hitustakaan. Heille se on aivan yhdentekevää, koska he työntekijäjoukkonsa saavat ja pystyvät paikallisesti asiat sopimaan. Ihmettelenkin sitä, että ei noussut voimakkaammin esille se, voidaanko työehdoista poiketa heikentävästi työlainsäädännöstä. Se meni siinä kaikessa hiljaisuudessa. Tässä mielessä työreformia kannattaisi tarkastella hieman eri kantilta ja hakea siihen yhteisiä tavoitteita.

Ed. U o t i l a : Arvoisa herra puhemies! Ensinnäkin ed. Komin äskeiseen puheenvuoroon liittyen. Suurten työnantajien kannalta nämä muutokset eivät varmasti ole sillä tavalla merkittäviä, mutta on muistettava, että työmarkkinoilla on aikamoinen rakennemuutos tapahtumassa liittyen myös isoihin työnantajiin ja isoihin yrityksiin. Jatkuvasti ulkoistetaan, yhtiöitetään, lisätään alihankintaa, sillä tavalla pirstoudutaan, ja mikäli pienissä yrityksissä, voisiko sanoa, villiys lisääntyy, tätä kautta se mutkan kautta on myös isojen työnantajien, isojen yritysten tai niihin tällä hetkellä työsuhteessa olevien asia mahdollisesti jatkossa.

Täällä voisi lähteä liikkeelle sopimusyhteiskunnan korostamisesta, joka on aivan faktaa, ja sitä ei todellakaan pitäisi vähätellä ja siihen välinpitämättömästi suhtautua, kun ajatellaan tulevaa Emu-aikaa. Tämä järjestelmä, jossa on korkea järjestäytymisaste ja tehdään kattavia valtakunnallisia työehtosopimuksia, jossa työlainsäädännön taso on riittävän korkea, on nimenomaan kansallinen vahvuustekijä eikä heikkous.

Keskustan työreformista on paljon puhuttu. Minä olen arvioinut, että siinä on oikeastaan kaksi vaihtoehtoa. Se on kerta kaikkiaan syntynyt profiloitumisen ja tekemisen paineessa ja huonolla asiantuntemuksella siten, että ei oikeastaan tiedetä, mikä tilanne aidosti työelämässä ja työpaikoilla lattiatasolla on, tai sitten siihen sisältyy todella hyvin vahva ideologinen lataus ja pyrkimys, ja se on tietysti vaarallisempi vaihtoehto ja taitaa olla todennäköisempikin. Siihen sisältyy todella isäntävallan lisääminen, yleissitovuuden purkamispyrkimykset. Siihen sisältyy myös työttömyyskassajärjestelmän purkamisen kautta asiallisesti järjestäytyneen ammattiyhdistysliikkeen laajempikin kuritus, kun tiedetään, että työttömyyskassajärjestelmä nykyisellään on kuitenkin aika merkittävä osa myös järjestäytymisen kannalta katsottuna.

On sellaisiakin viittauksia, joita en voi kerta kaikkiaan ymmärtää. Siellä muistaakseni selkeästi todetaan myös, että ulkopuolisilla ei ole mitään asiaa työpaikoille keskustan mielestä. Siellä todella viedään sekin turva, joka olisi mahdollista rakentaa ammattiliittojen edustajien, alueellisten luottamusmiesten tai joidenkin muiden päättäjien kautta yksittäisen pienen työpaikan pienen työntekijän turvaksi.

Kun sanotaan kauniisti, että paikallinen sopiminen pitää kaikille, myös villoille, turvata ja se turvataan siten, että tehdään sopimuksia luottamusmiehen, tai jos ei häntä ole, niin jonkun muun edustajan kanssa, ja sitten kauniisti sanotaan, että kaikilla pitää olla tietysti myötävaikutus siihen sopimiseen, eihän se näin ole. Millä tavalla jossakin vaikka 50 työntekijän työpaikassa, jossa on hyvin erilaiset elämäntilanteet, erilaiset mahdollisuudet osallistua työntekijöillä erilaisiin järjestelyihin, sitten todella pomo, työnantaja, tekisi sen sopimuksen niin, että se saisi kailta 50:ltä yksiselitteisen suostumuksen ja myötävaikuttamisen siihen? Kyllä se käytännössä on sitä, että sanotaan niin, että tässä olisi tällainen paikallinen malli ja portin takana on porukkaa, jollei kelpaa.

Siinä tilanteessa, kun työntekijät ovat aidosti huolissaan työpaikkansa pysyvyydestä, perheittensä elatuksesta jne., nöyryytään aika koviinkin ehtoihin. Työntekijä todella on heikommassa asemassa työmarkkinoilla ja tarvitsee sitä suojaa, joka sillä tällä hetkellä kuitenkin on järjestäytymisen kautta ja jonka se siellä, missä luottamusmiesjärjestelmä toimii ja neuvottelujärjestelmä toimii ja on pelisäännöt, myös tätä kautta saa.

Ymmärrän sen, kun ed. Aittoniemi totesi, että on tullut ikään kuin palautetta kentältä. Ihmettelinpä sitä, jos ed. Aittoniemi on ainoa keskustan kansanedustaja tai keskustan vaikuttaja, joka on saanut palautetta niiltä keskustaa kannattavilta keskustalaisilta luottamusmiehiltä, työpaikkojen aktiiveilta, joita aika paljon maassa kuitenkin on. Ymmärrän täysin tämän palautteen ja huolen siltä osin.

Paikallinen sopiminen ja sen lisääntyminen on tosiasia. Se on trendi. Silloin, kun se toimii ja työntekijöiden edut aidosti otetaan huomioon ja pystytään ottamaan huomioon, voidaan löytää malleja, joissa niin sanotusti työnantajan ja työntekijän edut voidaan yhteensovittaa työaika- ja järjestelmien suhteen muun muassa. Mutta ne tutkimukset, jotka osoittavat työpaikkojen tilanteesta esimerkiksi työuupumuksen kasvun, kertovat siitä, että toisaalta tällä sopimisella, joustoilla, on myös lisätty uupumusta ja ahdistusta. Jos 86 prosenttia ihmisistä, ei SAK:laisesta väestä, vaan tutkimuksissa kaikilta suomalaisilta kysyttäessä, kokee, että työuupumus ja väsyminen työpaikoilla on työelämän pahin ongelma tällä hetkellä, niin kertoohan se ilman muuta siitä, että siitä vähemmästä porukasta otetaan todella huomioon paljon tehokkaammin ja kovemmin irti, mitä on aikaisemmin otettu. Se on kyllä aika huolestuttavaa, jos ajatellaan meidän työvoimamme kestämistä ja tätä kautta ihan kansallistakin etua.

Tässä valiokunnan mietinnössä korostetaan muutamia asioita, jotka ovat tärkeitä. Korostetaan tätä kolmikantayhteistyötä. Tästä on aikaisemminkin tässä salissa keskusteltu ja olin siitä muun muassa ministeri Niinistön kanssa aika selkeästi eri mieltä. Minusta aito kolmikantainen henki on muuta kuin esimerkiksi asiantuntemuksen käyttäminen tai kuunteleminen. Sehän on ihan luonnollista, että kun eduskunta säätää ja hallitus tekee lakiesityksiä, kuunnellaan eri osapuolia, otetaan heidän näkemyksiään huomioon ja sitten eduskunta myös asiantuntijakuulemisessaan usein ottaa huomioon ehdotuksia ja muut-

taakin esityksiä. Mutta aito kolmikanta, korostan edelleen sitä, aito kolmikanta on minun mielestäni sitä, että näissä vaikeissa työelämän kehittämiskysymyksissä, muun muassa työsopimuslakikomitean työssä, edetään siinä vauhdissa, missä aidosti päästään eteenpäin. Tältä osin pidän aika vahingollisena sitä, että kävi niin kuin kävi, eli nämä muutamat asiat irrotettiin komiteatyöstä eikä jätetty kokonaisesityksen tekemiseen. Nyt ne ovat meidän käsissämme täällä, ja tämä on vahinko.

Mietinnössä korostetaan luottamusmiesjärjestelmän merkitystä, työsuojelupiirin merkitystä valvovina eliminä jne., ja nämä ovat kaikki tärkeitä painotuksia, kun ajatellaan, että tätä työsopimuslakikomitean työtä jatketaan, ja edelleen pitää tietysti työelämää kehittää ja tehdä siitä hyvässä yhteistyössä ja vielä paremmassakin yhteistyössä kuin tähän mennessä.

Ed. Tennilä sanoi, että on kaksi reformia, on keskustan työreformi ja hallituksen esitys näiden muutaman lain yksityiskohdan muuttamisesta, joihin sisältyy kiistatta iso periaatteellinen puoli mutta jotka asialliselta merkitykseltään kuitenkin ovat myös ammattiyhdistysliikkeeltä saatujen tietojen mukaan vähäisiä. Ammattiyhdistysliikekin on korostanut tätä periaatteellista puolta ja todennut, että niin asiallisesti kuin sisällöllisestikin askeleet ovat aika pieniä. Kyllä minä tässä vertailussa, kun verrataan keskustan työreformia ja tätä hallituksen esitystä, huomattavasti enemmän pelkään keskustan työreformia ja sen antamia linjauksia näiden asioiden eteenpäin viemiseksi. Siltä osin on pakko olla realistinen, ja niin tässä ovat joutuneet varmaan hallituspuolueen edustajat ja neuvottelijat olemaan, kun tätäkin ratkaisua, joka nyt tässä muodossa on aikaansaatu, on käsitelty. Voimasuhteet tässä talossa viime kädessä kuitenkin ratkaisevat, jos kova paikka tulee, mihin päin näitä asioita viedään varsinkin näin vaalikauden loppusuoralla.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa puhemies! Ed. Uotila edellä tarkasteli työsopimuslakikomitean työtä. Kyllä ymmärrän niin, että kukaan meistä kansanedustajista ei voi olla tyytyväinen siihen, että komitea tekee yli kolme vuotta työtä saamatta mitään aikaan.

Erityisesti haluan ottaa kantaa ed. Tennilän puheenvuoroon. Minusta oli taas mukava todeta, että sieltä pohjoisesta tulee edustajia, jotka rehellisesti kohtaavat asioita, ja huomata erityisesti tämä näkökulma siihen, miten lainsäädännöllä pitää luoda sellaiset puitteet, jotka tarjoa-

vat oikeudenmukaisen lähtökohdan kansalaisten toiminnalle. Minusta se on se perusasia, joka liittyy nyt näihin työelämän kysymyksiinkin, koska viime kädessään käydään taistelua siitä, siirtykö koko työelämän ohjaus työehtosopimusjärjestelmän piiriin lainsäädännön ulkopuolelle vai luoko lainsäädäntö raamit, joiden puitteissa työehtosopimuksilla täsmennetään toimialakohtaisia järjestelyjä. Minusta ehdoton lähtökohta on se, että me työeläinsäädännöllä luomme sellaiset raamit ja puitteet, joissa kaikki työnantaja- ja työntekijäjärjestöt ja eri etupiirit voivat toteuttaa niitä lähtökohtia, jotka ovat tarkoitukse mukaisia.

Ed. O. S i i m e s : Arvoisa puhemies! Se keskustelu, jota tämän hallituksen esityksen ympärillä on käyty, on ollut monilta osiltaan varsin käsittämätöntä. Pitäisihän olla päivänselvä oikeudenmukaisuuskysymys, että järjestäytymättömän työnantajan, joka joutuu noudattamaan yleissitovan työehtosopimuksen omalta kannaltaan kielteisiä puolia, tulisi saada noudattaa samaisten sopimusten edullisiakin puolia. Eli siis jos noudatetaan sopimusta, niin noudatetaan sitten koko sopimusta eikä vain sen osia. Suurin kysymys asian tiimoilta onkin, kuinka tämä esitys on päätettävänämmä vasta nyt.

Arvoisa puhemies! Jos aikaa asian käsittelyyn olisi valiokunnassa ollut enemmän, olisi ed. Vanhasen ym. lakialoitteeseen ollut erittäin mielenkiintoista paneutua tarkemmin. Toivonkin, että työnantajien järjestäytymis- ja sopimusvapautteen jatkossa palataan myös eduskunnan toimesta.

Ed. P e l t o m o : Arvoisa puhemies! Olikohan se ed. Komi, joka toi esille, että keskustan työreformilla luodaan uusia työpaikkoja. En voi olla kysymättä, arvoisat keskustan edustajat, miksi ette toteuttaneet työreformianne viime kaudella, jos uskotte siihen, että se tuo uusia työpaikkoja. Viime kaudella sen sijaan työttömyys moninkertaistui. Minun näkemykseni on vähän samanlainen kuin ed. Aittoniemen, eli palkansaajat laidasta laitaan ovat tavallaan ilmaisseet pettymyksensä keskustan työreformiin ja myös kaikki palkansaajakeskusjärjestöt, ei pelkästään SAK vaan myös Akava ja STTK. Jos ajatellaan, kuinka suurta jäsenkuntaa, työntekijäkuntaa, he edustavat, se on pitkälti yli kaksi miljoonaa.

Kyllä minä näen hyvänä sen, että työelämää kehitetään, mutta sitä pitää kolmikannassa hy-

vässä yhteisymmärryksessä viedä eteenpäin. Tästä on hyviä tuloksia jo tälläkin hallituskaudella. Suomalainen kolmikantainen työmarkkinamalli on kannuksensa ansainnut. Kaksi erittäin mittavaa historiallista tuposopimusta on saatu aikaan. Se on turvannut talouden vakauden, uusia työpaikkoja on tullut 150 000 tällä vaalikaudella ja myöskin yritysten kilpailukyky on pysynyt hyvänä. Jos tällä linjalla jatketaan, niin uskon, että se tuottaa parhaan tuloksen.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Täällä on useampaan kertaan puhuttu tästä työlakikomiteasta, joka on myös käsitellyt tätä asiaa, ja aina siinä on syytetty työntekijäpuolta, kun ei ole päästy eteenpäin. Täytyy muistaa, että siellä on myös se työnantajapuoli ollut edustettuna. Olen ihan varma, ettei työnantajapuolikaan kovin niitä joustavimpia ole ollut. Jos siellä olisi ollut halua joustaa ja päästä eteenpäin, niin varmaan siellä olisi myös päästy eteenpäin, myös niissä työntekijöille tärkeissä asioissa, esimerkiksi luottamusmiessuojassa jnp. olisi päästy eteenpäin ja saatu parempia ratkaisuja. Ei mielestäni ihan yhdeltä puolelta pidä puuta hakata, niin kuin nyt on tapahtunut.

Toisena asiana haluan edelleenkin nostaa esiin, että työeläinsäädäntö on pitkälti säädetty nimenomaan työntekijän suojelemiseksi, sen heikkomman osapuolen suojelemiseksi, joka on työelämässä. Työeläinsäädäntö on mielestäni se minimiläinsäädäntö ja minimi, jota tulisi noudattaa kaikissa työehdoissa, ja olen kyllä aika hämmästynyt, kun olen kuunnellut, mitä työelämässä tapahtuu, kuinka paljon näitä minimiehtojakin jopa poljetaan. Tämä hallituksen esitys, mikä tässä nyt on, avaa taas yhden askeleen eteenpäin siihen, että näitä minimiehtoja poljetaan heikomaksi. Minun mielestäni lainsäädännön pitäisi olla se minimi, johon viimeistään työntekijä, se heikompi osapuoli, voisi turvautua, jos erimielisyyksiä työehdoissa tulee.

Ed. R a n t a n e n : Herra puhemies! Tuossa ed. Kantalainen kertasi hiukan historiaa yrityskursseista edellisen hallituksen nelivuotiskauden aikana, jolloin tuli 32 000—35 000 konkurssia. Nyt hän haikailee sen perään, että uusia yrityksiä pitäisi saada perustettua vähintään saman verran takaisin. Näin varmasti on ja siihen mielipiteeseen voi yhtyä, mutta oli juuri kokoomuksen talouspolitiikan ansiota, että näitä konkurssseja edellisellä kaudella tämmöinen määrä laman aikana tuli.

Ymmärrän ed. Kantalaisen kannan, kun hän tätä valiokunnan mietintöä ja hallituksen esitystä puolustaa siltä kannalta, että hän edustaa siviilielämässä yrittäjäjärjestöjä ja nimenomaan sitä porukkaa, joka ei ole järjestäytynyt.

Ed. Komille toteaisin, kun hän kertoi, että suurtyönantaja ei kannu huolta työllistamisestä, että näin varmasti on. Siihen voin yhtyä. Voin todeta samaan hengenvetoon sen, että ei siitä kannu myöskään huolta pienempi työnantaja silloin, jos sillä ei ole siitä työvoimasta mitään huolta. Eivät ne sosiaalisista syistä väkeä töissään pidä.

Ed. Karjula kajosi siihen aivan oikein, että lailla luodaan puitteet ja työehtosopimuksilla sitten sovitaan tarkemmin. Aivan oikein, näin asian laita onkin, mutta nyt on kysymys siitä, että tässä huononnetaan lakia. Sen puitteissa sitten pitäisi uudestaan sopia, ja tätä taustaa vasten ymmärrän tavattoman hyvin ed. Uotilan puheenvuoron, että sekä työnantaja- että työntekijäpuoli ovat molemmat hyvin närkästyneitä siitä periaatteelliselta kannalta, vaikka merkitys tässä onkin kohtuullisen vähäinen. Sen sijaan olen ed. Uotilan kanssa eri mieltä siitä, kun hän kertoo viranomaisvalvonnan olevan hyvä. Se on jälki-
jättöistä, mutta muuten hyvää.

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Ed. O. Siimes täällä oikein hurraten kiitteli sitä, että nyt pieni askel otetaan villien suosinnan suuntaan. Minä en kerta kaikkiaan ymmärrä, mikä tarve jollakin on haluta semmoista työelämää Suomeen, jossa järjestäytymättömyys olisi sääntö ja järjestäytyminen ehkä poikkeus. Eihän siitä ole kenellekään hyötyä! Sehän on varma tie sekasortoisen työelämään.

Täällä on puhuttu paljon kolmikannasta ja hyvin sopii puhuakin. Kuitenkin SAK:n kritiikki tätä nyt käsittelyssä olevaa esitystä kohtaan tulee kolmesta lähteestä. Näin olen Ihalaisen puheet kuunnellut. Ensinnäkin tällä esityksellä saa sopia lakia huonommasta ratkaisusta. Toisekseen SAK kritisoi sitä, että tässä on viestinä juuri järjestäytymisen tarpeettomuus. Ja kolmanneksi SAK kritisoi sitä, että tämä esitys tulee ohi kolmikannan. Tässähän ay-liike sivuutettiin. Tästähän se SAK:n kritiikki myös nousi.

Ed. K o m i : Arvoisa puhemies! Ed. Peltomolle olisin vaan todennut viime kauden työreformista. Siitä hän ehkä voi kysyä puoluetovereiltaan, jotka olivat täällä viime kaudella mukana.

Kun niin sanottu Sorsan sopimus, jota SAK:n Lauri Ihalainenkin oli puoluttamassa, kaadettiin, se olisi ollut viime kauden työreformi. Uskon, että sillä sopimuksella olisi kymmeniä- ellei satojauhansia työpaikkoja yhteistyöllä voitu pelastaa, kun olisi myönnetty talouselämää kohdanut syvä lama ja sen vaikutus työelämään.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Olen kuunnellut tätä keskustelua mielenkiinnolla, koska tästä on näytännäyt muodostuvan elämää suurempi kysymys.

Mielestäni tässä on käynyt kuitenkin ilmi, että tämä nähdään kovin periaatteellisena asiana. Tämän lain sisältömerkitys on ilmeisesti kohtalaisen pieni.

Kovin suurta huolta on myös kannettu täällä järjestäytymättömyydestä. Tähän vaan haluaisin todeta, että kansalaisilla, niin työnantajilla kuin työntekijöillä, on vapaus joko järjestäytyä tai olla järjestäytymättä. Eihän mihinkään puolueeseenkaan tarvitse kuulua, jos haluaa olla puolueiden ulkopuolella.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain, tuloverolain 77 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulo- säännöksen, verotusmenettelystä annetun lain 16 §:n ja verontilityslain 12 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 129/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 61/1998 vp
Lakialoite 75, 80, 84, 103—105, 114, 118, 122, 125, 131, 132, 136, 138/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

3) Hallituksen esitys laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 265/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 62/1998 vp
Lakialoite 41, 86/1996 vp, 121/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 17.40.

Täysistunto lopetetaan kello 17.30.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio
